

M.K.S.-288. 5/525. de.  
(Aug. 25, 1970)

(20. 8. 1970)  
SZIGORUAN BIZALMAS!  
Készült: 2 pl-ban  
25. 8. 1970

## J E G Y Z Ó K Ö N Y V

a Politikai Bizottság 1970. augusztus 25-én tartott üléséről

### 1.) Jelentés a Varsói Szerződés tagállamai párt- és kormány vezetőinek moszkvai megbeszéléséről

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

Az írásos jelentést - úgy tudom - az elvtársak ma reggel megkapták és sikerült elolvasni? Igen.

A tanácskozás létrehozását ismerik az elvtársak, bár röpszavazás után történt a küldöttség összeállítása. A tanácskozás szovjet kezdeményezésre jött létre. 2-3 napon belül sikerült egyetértésre jutni, hogy augusztus 20-án legyen meg ez a találkozó Moszkvában. Az indulásnál a találkozó jogi státusza még eléggé zavaros volt, ott helyben azonban sikerült megállapodni abban, hogy ez a Varsói Szerződés Politikai Tanácskozó Testületének hivatalos ülése lesz. A záró kommunikében már így is szerepelt.

A tanácskozásról magáról - az írásos anyag kiegészítése képpen - pár szót szeretnék szólni, hangsúlyozom, részben ahhoz, ami az írásos jelentésben is szerepel, másrészt arról, ami nincs benne.

A tanácskozás célja az volt, hogy tájékoztatást és beszámolót adjon a tagállamoknak arról a munkáról, amit a múlt év decemberében együttesen megbeszéltünk: a német kérdés, az európai biztonság kérdése stb. A szovjet elvtársak készültek egy beszámolóra, amelynek központi témája a Szovjetunió és az

NSZK között létrejött szerződés volt. A szovjet elvtársak beszámolója - s ezt szeretném hangsúlyozni - szerintünk nagyon jó volt, okos, pontos, korrekt, átfogó, minden részletre kiterjedő. Nagyon segítette a tanácskozást. Más tekintetben az exponált politikai pozíció is teljesen összhangban volt azokkal az elvekkel, amelyek már a korábbi tanácskozásokon kialakultak. Elvileg szilárd, politikailag rugalmas és hajlékony vonalvezetés érződött a beszámolón, de kifejezésre jutott ez a végzett munkában is. Ahogy látják, az írásos anyagban is a szovjet tájékoztatóra helyeztük a súlyt, mert tulajdonképpen abban átfogóan minden benne volt.

A többiek állásfoglalása: meg kell mondani, egyetértés volt, a végzett munkát mindenki üdvözlölte. Ezt azért kell hangsúlyozni, mert talán egy értelemben a román fél kicsit mindig oldalt maradt ezekben az ügyekben, de azért láthatóan üdvözlözték a végzett munkát, a szerződést is, hiszen ez nagyjából a román politikai vezetés vonalának is rokonszenves, azzal a kiegészítéssel: a románok évek óta következetesen próbálnak bizonygatni valamit, hogy tulajdonképpen ők ezt csinálták, csak előbb, mint mi, többiek. Ceausescu felszólalása, ami hangjában normális, elvtársias volt, semmi más nem volt, mint a román politika szorgalmas dicsérése, értékelése: ők ezt csinálják, ezt hajtják végre, még a Maurer-féle vizitet is besorolták ide és hangsúlyozták, hogy ők a Bukaresti Tanácskozás szellemében jártak el mindig. Gomulka elvtárs felszólalásában reagált erre, s azt mondotta, enyhén szólva ez így nem igaz, éppen az ellenkezője az igaz, de most erről ne beszéljünk. Aláhuzta, hogy a dolgok alakulásában az ő értékelésük szerint - s azt hiszem, ez elfogadható - a fő tényező az volt, hogy a román különlépés után a többiek összefogtak, s egy frontot képeztek, s a nyugatnémetekkel szemben egységesen jártak el.

A másik kérdés - ami nem szerepel az írásos anyagban - az NDK-kérdés. Azt hiszem, mindenki tudja - és még a széles közvélemény is tudja - hogy itt egyeztetett politika van, de az NDK az utóbbi években pozíciójában bizonyos változást vezetett be az előbbi tartózkodó merevséggel szemben. Erre vezethető vissza az a két hivatalos tárgyalás is, ami volt az NDK és az NSZK kormánya között. S az utóbbi időben volt más fellépés is, ami ezt bizonyítja, például W. Ulbricht elvtárs rostocki beszéde, a kormány-nyilatkozat stb.

Ezen a tanácskozáson bizonyos helyzet világossá vált, mégpedig az, hogy az NDK vezetése komoly problémákkal küzdök. Az NDK-küldöttség hivatalos felszólalása jó volt. Nagyon rövid volt. Üdvözölték az ott végzett munkát, akceptálták a helyzetet. Egészen röviden utaltak azokra a nehézségekre, feladatokra, amelyek szerintük most ebben a helyzetben is jelen vannak. Az NSZK körei nem mondtak le korábbi törekvéseikről, most új és bonyolult helyzetben kell folytatni a harcot. Hangsúlyozták: készek továbbra is egyeztetett vonalon haladva mindent megtenni, ami a közös politikát sikerre vezeti.

Az elvtársak különböző hírekből, saját külügyi jelentésünkből is látták, hogy az NDK vezetésén belül vita van. Nincs nagy egység. Ez itt, ezen a tanácskozáson igazolást nyert. Talán külsőségekben látszott ez meg inkább. Különböző információt kaptunk a szovjet elvtársaktól, amelyek teljesen illeszkedtek előzetes híreinkhez, s megerősítették azokat. Ulbricht elvtárs megbetegedett Moszkvában, torokfájása volt, lázas volt. Ez a láz 20-án reggelre megszűnt, de az orvosok azt mondták, ne dolgozzon. Ő nem is volt jelen ezért a tanácskozáson - és ezt csak magunk között mondom. A delegáció nevében Stoph elvtárs beszélt. Voltak olyan hírek - amelyeket nem tudunk ellenőrizni -, hogy állítólag a felszólalásukat Ulbricht elvtársnak nem mutatták meg. De nem is ez a lényeges! Ugy látszik, egy idő óta ott egy elmérgesedett vita folyik az NDK vezetésében, aminek valamiféle elemeit már januárban észleltük, amikor Fock elvtárral ott jártunk. De akkor annak középpontjában nem volt politikai kérdés és most van. Ugy látszik, az NDK vezetésén belül véleményeltérés van a vonalat illetően. Az ottani elvtársak egy része - a hírek, információk szerint úgy tűnik: Honecker, stb. - merevebb orientációt képvisel. Ezek a politikai lépések jobbra, balra, nagy veszéllyel járnak az NDK-ra nézve is, de a szocialista táborra nézve is. Ők saját vitáikban úgy hívják ezt az orientációt, hogy szociáldemokratizmus, persze ez nem pontosan azt jelenti. Ők ez alatt körülbelül azt értik, hogy a nyugatnémet széles felületi kontaktuson keresztül - államkapcsolatok, tárgyalások, lakossági forgalom - fellazító munka folyik az NDK irányába, ami a rendszert akarná szociáldemokratizálni. Ekörül folyik a vita és a harc a vezetésén belül. Ugy tűnik, ebben a vitában Ulbricht elvtárs képvisel egy bizonyos pozíciót, Honecker pedig egy másik pozíciót. Van olyan hírünk, hogy valamiféle vitában Axen elvtárs az egyedüli,

aki kiáll Ulbricht elvtárs pozíciója mellett. Nekiünk úgy tűnik, hogy Ulbricht elvtárs kicsit messzebb tekintően nézi a dolgokat, s olyan dolgokat is képvisel, amit nem feltétlenül kell, hiszen itt vagyunk a Szovjetunióval együtt, s úgy néz ki, mintha ő képviselné határozottabban ezt az irányvonalat, ami a szovjet-NSZK szerződésben is kifejezésre jut.

Ennyit a dolog politikai részéről.

A mi összes tapasztalataink szerint: ami összefügg Ulbricht elvtárs módszereivel, vezetési stílusával, ami igenis sajátos ott, az életkor előrehaladásával nem szokott jobb lenni. 78 éves. Mi magunk is tudjuk, hogy neki vannak helyes meglátásai, amit aztán rögeszme szerűen hajtogat, még nyaralás közben sem hagyja nyugodtan, ami egyébként helyes pozíció, de nem sokat törődik azzal, hogy mit mond más stb. Ez az, amit a német elvtársak úgy mondtak annak idején Fock elvtársnak - mert ott azért kollektív vezetés van - hogy van, amit kineveznek elvi kérdésnek, amit aztán a Pb tárgyal, ami meg gyakorlati kérdés, azzal a Titkárság, illetve a kormány operatív vezetése foglalkozik. Persze, ugyanaz a kérdés is minősül, hiszen ugyanaz a kérdés először elméleti, aztán gyakorlati lesz. A mi ismereteink szerint Honecker, Stoph, Mittag elvtársak egyetértének azzal, hogy addig küzködnek, amíg egy kérdés elvi kérdés. Sokáig, hosszan, háromszor, négyszer, évszámra folyik az elvítés, s addig nem lehet dolgozni - mondják. Ugy látszik, s azt kell mondani, hogy ez a két dolog itt összetalálkozott. Politikailag új helyzet van, az NDK új helyzetben kell, hogy harcoljon, másrészt valószínű, régen felakkumulálódott munkamódszerekből eredő nézeteltérések ezek, s most egy kicsit Ulbricht elvtárs izolálódva van. Ennek aztán vannak rossz megnyilvánulásai formái is mindkét oldalon. Ulbricht elvtársnál olyasmi, hogy nagyon megharagudott néhány héttel ezelőtt. Amikor arról volt szó, hogy dolgozzák ki a továbbiakban az NDK az NSZK-val hogyan tárgyaljon, akkor Ulbricht elvtárs azt mondta, elmegy, el is ment üdülni - és majd ő kidolgoz egy koncepciót ezekre a tárgyalásokra. Ezenkívül még két ember kapott megbízást a koncepció kidolgozására, de ez ettől függetlenül folyik, s amikor elkészülnek vele, megvitatják, hogy mit kell csinálni.

Valószínű, nagy hiba, ha így van. Azt mondják, Ulbricht elvtárs a jelenlegi vezetésen belül meglevő ellentétek és nehézségek gyökereit olyasmire vezeti vissza, hogy öt évvel ezelőtt sok mindent átadott Honecker elvtársnak, például a pártszervezetekkel kapcsolatos munkát, a hadsereggel kapcsolatos munkát stb. S Honecker ezzel visszaélt. Ez olyasmiben jut kifejezésre: a közelmúltban politikai értékelést adott Ulbricht elvtárs valahol, illetve egy KB ülésen Honecker elvtárral együtt, s a hadseregben nem Ulbricht elvtárs fellépését vitték tovább, hanem Honeckerét. Ulbricht elvtárs olyan konzekvenciákat vont le, hogy vissza vesz mindent Honeckertől. Mindezt csak azért mondom el, hogy lássák az elvtársak, milyen rossz dolgok találkoztak itt össze. Természetesen, mindezt csak itt magunk között mondom, s kérem, hogy ne menjen túl ezen a körön. A szovjet elvtársak magukra vállalták, hogy foglalkoznak ezzel a problémával. Ezért a közös megbeszélés befejezését követően másnap találkoztak az NDK-beli elvtársakkal. Ezekből a megbeszélésekből valahogy az jött ki, hogy együtt kell dolgoznunk, egy irányban kell dolgoznunk és segíteni kell ennek a vezetésnek, ami rajtunk múlik természetesen.

Meg is említettem ott a beszélgetésekben, olyasmiket hajtogattunk: az magától értetődő, hogy új helyzet van, s kicsit szélesebb utcába kell mennie az NDK-nak politikailag. Itt lehetségesek különböző álláspontok, de tisztázni kell ezeket elvi, elvtársi vitában. A másik, ami Ulbricht elvtárs munkamódszerével függ össze: azon nagyon sok csodálkozni való nincs. De itt pártszertű megoldást kell találni. Mi azt képviseltük, hogy ebben az egész harcban, ami ez után következik, döntő szerepe van az NDK-nak, a Német Szocialista Egységpártnak mindenféle szempontból. Aztán olyan szempontból is szerepük van, hogy folyik a harc, a verseny; ezt a szerződést úgy hívjuk, hogy kölcsönös előnyökkel jár, de mindkét fél ahhoz fűz reményeket, hogy a maga részére aknázza ki ezeket az előnyöket. Nem kell mondani, hogy az imperialistáknak vannak politikai, stratégiai céljaik, biztos gőzerővel dolgoznak annak érdekében, hogy az NDK-t fellazítsák, s végső fokon el is nyerjék. Itt aztán már nemcsak az NDK-ról van szó, hanem az egész szocialista frontról.

Említették, hogy egy nyugatnémet állampolgár az egyik szovjet diplomatának azt mondta: irhatnak maguk amit akarnak, ragaszkodhatnak akár-milyen határokhoz, mi 10 éven belül megvesszük az NDK-t gazdasági erőnkkel. Hát ezért is kulcs-szerepet tölt be az NDK, a Német Szocialista Egységpárt. Feltétlenül szükséges, hogy ott szilárd front legyen, egységesek legyenek stb. Ez a probléma!

Ilyen helyzetben én mást nem tudtam mondani, mint azt, hogy az NDK-nak szüksége van Ulbricht elvtárs politikai, erkölcsi tekintélyére, ami elvitathatatlanul megvan az ellenzékben is, aztán nemzetközileg is, sőt még a nyugatnémet közvéleményben is. A másik oldalon viszont bizonyos munkamódsze-reket nem lehet törvénné emelni, s az sem eljárás, s mondtam: Ulbricht elvtár-sat beszéljék le róla, nehogy kiszedjen hatásköröket más elvtársak kezéből. Ez nem eljárás! Aztán nem is képes már rá, hogyan tudná egy 78 éves ember normá-lisan vinni ezeket az ügyeket.

Azt mondják a szovjet elvtársak, a beszélgetések után valami olyasmivel utaztak el az NDK-beli elvtársak, hogy megpróbálják megoldani ezeket a dolgokat és nem rögtön csinálnak plénumot - ez volt az eredeti tervük - hanem előbb egymás között tisztáznak dolgokat és még a szovjet elvtársakkal is konzul-tálnak.

Mindehhez hozzátartozik a következő: ezek a dolgok ezen a körön túl ne menjenek, se a belső pártinformációban, se másutt, de még a Minisztertanácsban se legyen ezekről a kérdésekről szó. Ez az általunk ismert gond! Ezen a körön kívül ne beszéljünk róla. Az NDK-beli elvtársak a fő vonallal egyetértenek, de a jövőt illetően komoly problémák vannak.

Az egész tanácskozásról: az írásos jelentés végén le van írva valamiféle értékelés. Javasolom, hogy a Politikai Bizottság ezt erősítse meg. Maga a tanácskozás időszertű volt, hasznos volt, megfelelő elemzést adott a helyzet-ről, megfelelő módon kijelölte a közel jövő feladatait. Ami ebből a mi pártunkra, kormányunkra, diplomatáinkra, propagandistáinkra hárul az az, hogy mi ezt a közös tanácskozást visszük tovább a gyakorlati munkában.

Megemlítenék még egy politikai dolgot. A tanácskozás keretében a román fél felvetette : olyan helyzet van, az a teendő, hogy a többi tagállam is vegyen fel diplomáciai kapcsolatot az NSZK-val. A mi felszólalásunkban annyiban érintettük ezt a kérdést: e pillanatban a helyes az, hogy a lengyelek folytassák a tárgyalásaikat, a csehek is vessék fel a tárgyalási óhajukat, aztán az NDK is, a további lépést pedig majd meg kell beszélni és egyeztetni kell. Azt is mondtuk: most menjen ez a harc a ratifikálásért stb. Ezt az eligazításnál majd vegyék figyelembe. Politikai vonalon is dolgozhatunk, itt, ott tárgyalunk ahogy eddig, kereskedelmi és más vonalon menjen a munka, de a diplomáciai kapcsolat kérdését e pillanatban ne vegyük elő. Itt az eseményeknek elég gyors menete lesz a következő hónapokban, a harc ki fog bontakozni.

Még néhány egyszerűbb kérdést szeretnék megemlíteni. A szövegben jeleztük: az elvtársak rendelkezésére áll a szovjet felszólalás, a KB Irodán lesz, most fordítják. Ezzel kapcsolatban el kell mondani: a felszólalás lényege az anyagban benne van. Megemlítem továbbá, hogy ezt mi nem hivatalosan kaptuk meg az SZKP-től, hanem kézen, közön, összeköttetések alapján. Tehát ez nem hivatalosan van nálunk.

Itt van ez a "Megállapodás a szándékokról az NSZK és a Szovjetunió kormányai között. Mi csatoltuk ezt a szöveget a Politikai Bizottság részére kiküldött anyag mellékleteként. Küldöttségünk ezt a szöveget megkapta, de szeretném hangsúlyozni: ez sehova tovább nem mehet semmiféle értelemben, még a tartalmi részét illetően sem, még olyan értelemben sem, hogy ilyen egyáltalán van. A Minisztertanácsnak sem lehet bejelenteni. S azt kérem, hogy erre sehol ne történjék hivatkozás. Ezt mi most ezzel a tárgyalással blokkoljuk is le.

A Következő: kérem a Politikai Bizottságot, határozzon úgy, hogy a PB tárgyalása, kiegészítve a Minisztertanács tárgyalásával legyen az alapja az információknak, amit általában párton belüli információnak nevezünk, de akár a nagy nyilvánosság számára menő információnak is. Megfelelő gondossággal, mérlegeléssel ugyancsak ez legyen az alapja a munkához szükséges eligazításnak. Ezt az illető elvtársak csinálják meg. Különösen a külügyi, diplomáciai munkán

dolgozók részére kell világos eligazítást ad, gazdasági vonalon, ahol együttműködési problémák vannak és a propagandában. Azt ajánlom, hogy az illetékes titkárok foglalkozzanak ezzel, Fock elvtárrsal együtt vegyék ezt a feladatot magukra.

A magyar kiállításról: probléma volt a megnyitással. A kiállítás megnyitása éppen egybeesett a tanácskozás megnyitásával. De a szovjet elvtársak előzékenysége miatt megoldást nyert. 9 órakor nyitották meg a kiállítást, az értekezlet pedig 11 órakor kezdődött. A megnyitás jól sikerült. Másnap ellátogattunk a kiállításra. Velünk akart jönni a kiállítást megnézni Koszigin elvtárs és Brezsnyev elvtárs, de a németekkel való tárgyalás miatt nem tudtak. A kiállítás nagyon sikerült, kulturált kiállítás. A célnak megfelel. Legfeljebb sajnálom, hogy a mi hazai sajtópropagandánk hogyan foglalkozik vele. Másképpen kellene ezt csinálni, mint ahogy csinálják. Mit kell nekünk olyasmiről írni, hogy egész Moszkva a kiállítás megnyitására vár, egy millió látogatót várnak, aztán azt írják, hogy megérkezett a százezredik látogató stb. Ez csak ront azon, ami önmagában szép. A szovjet vezetőkre nagy benyomást tett, körültek neki, a publikum sorban állt már az első nap. Éppen ezért, mert a kiállítás magáért beszél, nem kellene ilyen ostoba, vásári propaganda, aminek semmi értelme nincs.

APRÓ ANTÁL elvtárs:

A külügyminiszterek konzultációs jellegű találkozóin szóba kerül-e a kapcsolatok felvétele?

KÁDÁR JÁNOS elvtárs:

A külügyminiszterek találkozója önálló kérdés. Ez oly módon került szóba, hogy Brezsnyev elvtárs a beszámolója végén hangsúlyozta: voltak javaslatok, melyek szerint szükség lenne egy állandó konzultációs szervre. Nem így hívta, de annak idején, amikor javasoltuk a külügyminiszterek tanácsának létrehozását, így emlegettük. Erre más is visszatért. Gomulka elvtárs úgy reagált rá, hogy a NATO egy jobban szervezett társaság, mert minden évben van ilyen két ülés stb. Ceausescu is kitért a beszédében erre a kérdésre, s azt mondta, ők

már többször megmondták, ez felesleges, nem értenek egyet vele stb. Annak azonban mellette vannak, hogy a külügyminiszterek gyakrabban találkozzanak. Ehhez csatlakoztunk aztán mi, a csehek, hangsúlyozva, hogy jó volna egy ilyen szerv, de ha nem lehet megcsinálni, akkor a külügyminiszterek találkozzanak gyakrabban és konzultáljanak.

Azt hiszem, látható a bizalmas anyagból, ott konkrétan le van fektetve, hogy ezt a szerződést a felek úgy tekintik, hogy ennek kiegészítő része és egy egészet képez a lengyelekkel való szerződés és az NDK-val való szerződés. Azt hiszem, helyes, ha arra az álláspontra helyezkedünk, hogy most ezek a soros kérdések. A lengyelek 9-10-én parafálják a szerződést. A nyugatnémetek keresik a csehekkel is a kontaktust és majd az NDK-nak is tárgyalnia kell. Ki kell állni, ki kell tartani, s ha majd a ratifikálás irányába halad a dolog, akkor lehet majd a diplomáciai kapcsolatokról beszélni. De azt hiszem, pár hónap eltelik anélkül, hogy bolygatni kellene ezt a kérdést, aztán majd meglátjuk.

Javasolom a Politikai Bizottságnak, hogy vegye tudomásul az elhangzottakat és az írásos jelentést.

Kmf.

NYITÁRTI SOGYSZTO

Jegyzőkönyvezte:

*Takács Gyuláné*  
(Takács Gyuláné)